

Co nového v české flóře 3

▲ Milička zelenavá
(*Eragrostis virescens*)
na lokalitě v Olomouci.

Foto V. Kafková

► Detail klásků.

Foto V. Kafková

V této rubrice máte možnost seznámit se s významnými floristickými nálezy, které jsou publikovány v odborném časopise *Zprávy České botanické společnosti*. Nové nálezy zde vychází od roku 2002 pod názvem „*Additamenta*” (*Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae*). V této edici autoři referují o nálezech nových druhů či kříženců, o nově nalezených zavlečených či zplanělých druzích, o nových lokalitách, kde byly dané druhy spatřeny poprvé či po mnoha letech. Na stránkách časopisu *Botanika* nyní zveřejňujeme výběr z posledního dílu edice.

Dlouho opomíjené trávě se po několika desetiletích konečně dostalo pozornosti

Botanická zahrada Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého má v Olomouci mnohaletou tradici, na svém nynějším místě stojí již od počátku 20. století. Ač u nás nepatří k těm větším zahradám, může se pyšnit rozsáhlou sbírkou rostlin z celého světa. Právě s cizokrajnými rostlinami se zároveň do botanických zahrad a zahradnictví dostávají i rostliny zavlečené neúmyslně. Plevely, které není v zájmu lidí pěstovat. Jedním takovým exotickým plevem je milička zelenavá (*Eragrostis virescens*), tráva původem z Ameriky, která už však v botanické zahradě dávno neroste.

V srpnu 2024 jsem v rámci bakalářské práce při průzkumu olomoucké kolejištní flóry narazila na tuto zprvu neznámou travu. Tvořila rozsáhlý porost na kraji kolejiště u plotu naší botanické zahrady. Rostlinu se podařilo určit pomocí mobilní aplikace iNaturalist a tato determinace byla následně potvrzena i mikroskopováním obilí, které mají typický tvar a strukturu. Později

se ukázalo, že v herbáři Vlastivědného muzea v Olomouci je uložený herbářový doklad miličky zelenavé z botanické zahrady, který sebral v roce 1934 Heinrich Laus. V 80. letech pak Tomáš Homola sbíral položky této miličky na lokalitě, která se shodovala s místem nálezu v roce 2024. Své nálezy však nikde nepublikoval vzhledem k tomu, že tyto rostliny považoval za chundelku metlici (*Apera spica-venti*), která je u nás běžným polním plevem.

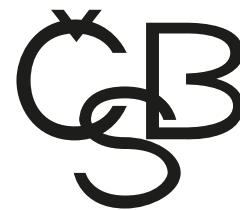
Milička zelenavá tedy dříve rostla v botanické zahradě, odkud spontánně unikla za plot. Na okraji kolejiště nalezla vhodné podmínky pro růst a v nemalé populaci tam úspěšně přežívá dodnes. Záznam o zplanělém výskytu této miličky v Olomouci je úplně prvním pro Českou republiku. S ohledem na její nenápadnost a poněkud obtížnou determinaci je však velmi pravděpodobné, že je milička zelenavá již rozšířena na více místech v ČR, jen je doposud přehlížena.

Věra Kafková

Není tráva jako tráva, aneb co se dostalo z Chorvatska až do Olomouce?

Rousec dvouřadý (*Paspalum distichum*) je vytrvalá výběžkatá tráva s původem v tropických a subtropických oblastech Ameriky. Ve svém původním prostředí zamezuje erozi břehů, příkopů a plážových dun a používá se také jako pícnina. Pro své rychlé vegetativní šíření je však tento druh v mnoha zemích považován za invazní. Například v Japonsku se stal vážným plevem rýžových polí, v indickém národním parku Keoladeo se stal dominantním druhem tamních monzunových mokřadů a v oblasti Středozevního moře je velmi hojný na březích potoků, řek

Za nález
miličky zelenavé byla
udělena Cena Víta Grulichy
za nejlepší floristický nález
z území České republiky.
Cenu uděluje hlavní
výbor České botanické
společnosti od roku 2025
a smyslem této ceny je
zviditelnit práci terénních
botaniků. Více informací na
webových stránkách ČBS:
[https://botanospol.cz/cs/
node/7463](https://botanospol.cz/cs/node/7463).

◄◄ Rousec dvouřadý
(*Paspalum distichum*).

Foto V. Kafková

◄ Bahenka šášinovitá
(*Crypsis schoenoides*).

Foto F. Lamla

a závlahových systémů, kde vytváří husté, monotypické porosty na úkor původních druhů trav.

První nález rousce dvouřadého u nás pochází z Olomouce ze září 2023. Není zcela jisté, jak se do městského trávníku dostal, ale patrně se jedná o zavlečení rostlin pomocí semen, která byla neúmyslně dovezena z Chorvatska, Itálie či jiných prázdninových destinací v Mediteránu. Vyloučit ale nelze ani původ v příměsi ptačích krmiv. Na místě nálezů se populaci daří, a to i přes pravidelné seče veřejné zeleně, dokonce i dobře snáší sešlap a suchou půdu. Radost z objevu nového druhu rostliny pro českou květenu ale poněkud kazí představa, že by se rousec dvouřadý mohl začít šířit i na jiná místa, např. na ruderalní plochy nebo do okolí vodních toků. Protože adaptace na mírné klima anebo sušší prostředí je prvním krokem k invazi. ■

Věra Kafková

Slanomilná tráva z revitalizovaného mokřadu

Bahenka šášinovitá (*Crypsis schoenoides*) je typickým zástupcem slaniskové flóry, která na jižní Moravu zasahuje z panonské oblasti. Na výskyt v extrémním prostředí slanisek je velmi dobře adaptována. Vyrůstá a kvete až pozdě v létě, tedy v době, kdy slaniska již nebývají zatopená. Má poléhavý charakter růstu a orgány silně vyztužené sklerenchymem, což jí umožňuje dobře snášet pastvu a sešlap, který je pro zachování stanovišť tak důležitý. Stanoviště vhodná pro výskyt tohoto druhu jsou u nás přirozeně vzácná, ve druhé polovině 20. století však došlo k jejich dalšímu ústupu. Jeho příčinou bylo časté rozorávání slanisek nebo nepřímá destrukce v důsledku upuštění od pastvy a následného zarůstání konkurenčně silnými druhy. V současnosti je bahenka šášinovitá z České republiky známa

pouze z jednotek lokalit na Břeclavsku. Zdá se však, že aspoň ve střednědobém horizontu jí i dalším podobným svítá na lepší časy! Bahenku jsem spolu s Věrou Kafkovou našel v hojném počtu na místě nově zbudovaného biocentra u vodní nádrže Zábalská u Velkých Pavlovic. Podobná biocentra s tůněmi a obnaženou půdou v posledních letech vznikla na mnoha místech jižní i střední Moravy, a to obvykle tam, kde se pravidelně tvoří polní mokřady. Zemědělské obhospodařování těchto míst je velmi náročné a ani meliorace často nezabrání tomu, aby se v těchto částech polí po značnou část roku vytvářela mělká jezírka. Přeměna takovýchto obtížně využitelných míst na přírodě blízká stanoviště mokřadů tak může vést k významnému obohacení krajiny o druhy, jejichž přirozené biotopy u nás až na výjimky vymizely. ■

František Lamla

Kapradiník bažinný – nový nález pro Beskydy

Kapradiník bažinný (*Thelypteris palustris*) je atypická kapradina, jejíž listy vyrůstají jednotlivě z tenkého, plazivého oddenku, a nevytváří tak známé růžice, ale rozsáhlé porosty. Na rozdíl od většiny stínomilných lesních kapradin roste na polostinných bažinných podmáčených stanovištích – v bahnitých olšinách, vrbových porostech, rákosinách u břehů rybníků nebo na okrajích rašelinišť. Preferuje substráty chudé na minerální živiny s trvale vysokou hladinou podzemní vody.

Areál kapradiníku bažinného je holarktický, s těžištěm v boreální a temperátní zóně severní polokoule. V České republice není příliš hojný a je vázaný na nížinné až podhorské oblasti. Řadí se k ohroženým druhům (C3) a ve stejné kategorii je chráněn i zákonem (§3). Známý je z jižních

▲ Kapradiník bažinný
(*Thelypteris palustris*).

Foto V. Kalníková

▲► Klikva maloplodá
(*Vaccinium microcarpum*).

Foto P. Koutecký

▲►► Sítina tmavá (*Juncus atratus*) je graminoidní rostlina s vodorovně plazivým oddenkem, ze kterého vyrůstají kolmo vzhůru slabě olistěné oblé 50–100 cm vysoké lodyhy zakončené rozvětveným kruželem drobných květů s černavým okvětim.

Foto R. Řepka

Čech, Polabí, Českého ráje, Českomoravské vrchoviny, Podyjí, Dolního Pomoraví a Ostravské pánve. Beskydům nejbližší udávané výskyty známe z Podbeskydské pahorkatiny – novější z PP Žermanický lom a historický z Českého Těšína, který je však pochybný. Hojnější je potom v nížinách Ostravské pánve, např. v CHKO Poodří. Velmi překvapivým se tak stal nový nález přímo z Beskyd, z úpatí Kozubové v Milíkově. Jedná se o nový údaj pro fytochorion Moravskoslezské Beskydy a celé území CHKO Beskydy.

Na lokalitě tvoří bohatou prosperující populaci na dvou různých, ale na sebe navazujících, stanovištích – na podmáčené louce při kraji lesa a v lese na zarůstajícím prameništi. Prameniště i luční mokřad jsou napájeny vodou ze svahového sesuvu.

Nález nové izolované populace kapradiníku bažinného v Beskydech rozšiřuje poznání jeho areálu v České republice. Jak se sem ale dostal a může to něco indikovat? Kapradiník potřebuje trvale podmáčené půdy a nejlépe prospívá na otevřených stanovištích, kde mu nekonkurují vyšší rostliny ani dřeviny. Je tedy citlivý na odvodňování krajiny i na zarůstání mokřadů náletovými dřevinami. Izolovaná, pravděpodobně přirozená populace by mohla představovat indikátor dlouhodoběji existujícího zachovalého mokřadu. Podle leteckých map z 50. let minulého století ale tehdejší rozsah zalesnění odpovídal víceméně tomu současnému. Svahový sesuv vypadá relativně nově a víme, že kapradiny se pomocí lehkých spor mohou šířit i na velké vzdálenosti. Nezbyvá tedy, než hledat další informace v okolí – věnovat větší pozornost této méně prozkoumané části Beskyd a zapátrat, jestli zde není lokalit kapradiníku více. ■

Veronika Kalníková

Klikva maloplodá v Jeseníkách – aneb kdo hledá, najde

Rod klikva je v Česku zastoupený dvěma druhy. Oba jsou poléhavé keříčky rašelinišť s růžovými květy a jedlými tmavočervenými bobulemi. Mohutnější klikva bahenní (*Vaccinium oxycoccos*) je poměrně hojná. Subtilnější klikva maloplodá (*V. microcarpum*) je naopak dosti vzácná, vytváří jen malé populace, a je proto v červeném seznamu zařazena mezi silně ohrožené druhy. U nás roste v pohraničních pohořích s výskytem rozsáhlých bezlesých vrchovišť – na Šumavě, v Krušných horách, Jizerských horách a Krkonoších. Starší nepřesně lokalizované údaje existují i z Králického Sněžníku. Jediným pohořím, kde existují vhodná vrchoviště, ale druh tam dosud nebyl nalezen, tak zůstávaly Jeseníky. Je to tím, že zde opravdu neroste, nebo ji tam jen nikdo nehledal? Anebo i hledal, ale na nesprávných místech? Klikva maloplodá totiž na vrchovištích vyhledává specifické mikrostaniště. Roste sice v centrálních částech vrchovišť, ale téměř výhradně na nejsušších vyvýšeninách (bultech), zatímco ve vlhkých sníženinách a na okrajích rašelinných jezírek, kam jsou botanici lákáni mnohými jinými vzácnými druhy, ji nenajdeme.

Při cíleném hledání se k naší velké radosti ukázalo, že klikva maloplodá v Jeseníkách roste a je po celou dobu botanického výzkumu, tedy už od 19. století, přehlížena. Celkem jsme našli pět lokalit. Dvě populace, pod Vozkou a na Trojmezí, jsou relativně velké – což u tohoto druhu znamená desítky metrů čtverečních se stovkami prýtlů. Na zbylých třech lokalitách (Velký Máj, Velký Děd a Malá Jezerná) je rozsah porostů nejvýše jeden nebo dva metry čtvereční a je možné, že každá taková mikropopulace je ve skutečnosti jediný klon, který na místě prorůstá porostem rašeliničků a přežívá tak možná stovky let. Takových míst

může být mnohem více, jen se velmi špatně hledají. To platí i pro Králický Sněžník – tam jsme klikvu maloplodou také hledali, a nenalezli, ale některá rašeliniště vypadají nadějně. ■

Petr Koutecký

Zmizí definitivně sítina tmavá z naší přírody?

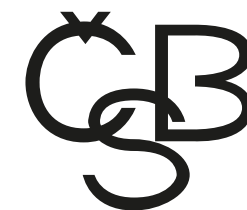
Kriticky ohrožená sítina tmavá (*Juncus atratus*) doznala v posledních 25 letech silného poklesu. Nejde jen o snížení počtu jedinců na známých lokalitách, ale též o mizení lokalit samotných. Tato sítina je druhem zamokřených, otevřených a písčitých míst v nížinách a teplejších pahorkatinách. Zarůstáním konkurenčně silnými druhy, eutrofizací a silnými přírůsky koncem druhého desetiletí našeho století byla velmi silně omezena ve svém bytí. V posledních letech je však k radosti botaniků opět nalézána (Znojensko, okolí Lednice).

Nově objevená lokalita v NP Podyjí se nachází několik kilometrů od lokality, kde byla sítina tmavá naposledy sbírána před 145 lety známým moravským botanikem A. Obornym. Situace nejen zde, ale i na dalších dvou recentně nalezených lokalitách napovídá, že rozhodující roli pro výskyt sítiny tmavé hraje několik ekologických faktorů, které musí být splněny: (a) narušení půdního povrchu a nízká konkurence ostatních bylin; sítina se na takových biotopech může obnovit ze semen půdní banky, ať už se jedná o narušení zvířaty nebo člověkem; (b) dostatečně humózní půda s vysokým podílem písčitých částic donesených při záplavách v nivách větších řek, vyvátých z aluvií nebo vzniklých rozpadem krystalických vyvřelin; (c) pravidelné zaplavení (podmáčení) substrátu v první polovině vegetačního období, což v posledních letech nenastává každým rokem. Ač semena sítiny tmavé a příbuzných druhů dosahují velmi malých rozměrů (cca 0,5 mm), jsou pravděpodobně schopna podržet klíčivost po dlouhá desetiletí, tvořit zásobu v půdní bance a při souhře uvedených faktorů vyklíčit. Proto můžeme jen doufat, že tato vzácnost se může objevit na kdysi známých biotopech po mnoha a mnoha letech, kde je v současnosti považována za vymizelou (na jižní Moravě např. Hodonínská Dúbrava nebo území Soutoku). ■

Radomír Řepka

První česká lokalita středomořské kuříčky

Kuříčka *Minuartia mediterranea* (prozatím bez českého jména, říkejme jí tady kuříčka středomořská) je jednoletá, do 10 cm vysoká bylina na bázi často s červenohnědě zbarvenou lodyhou. Květy jsou uspořádány v klubkovitě sblížených vidlanech, čímž z dálky připomíná chmerek mnohoplodý (*Scleranthus polycarpus*). Z našich domácích kuříček je nejpodobnější kuříčka lepkavá (*Minuartia viscosa*), nezvěstnému druhu kyselých

Kuříčka *Minuartia mediterranea* v areálu Plzeňského Prazdroje.

Foto D. Papež

písčitých trávníků. Ta je ovšem hustě žláznatě chlupatá a její květní stopky jsou delší než kalich.

Kuříčka středomořská je původní na pobřeží Středozemního moře. Již před sto lety byla zavlečena do Austrálie, z evropského vnitrozemí je známa přes 20 let. První nálezy byly učiněny ve švýcarském Lausanne, belgickém Gentu a německém Schutterwaldu. Od té doby zdomácněla prakticky v celém Gentu, byla pozorována na předměstí Paříže, ve Švýcarsku přibýly minimálně čtyři nové lokality, v Německu tři a nově byla kuříčka pozorována i v Rakousku. První pozorování v ČR pochází z Plzně, z areálu Plzeňského Prazdroje, kde roste hojně ve štěrku mezi dlažebními kostkami. Zavlečení této kuříčky dávám do souvislosti s turismem, což je bráno v úvahu i na ostatních evropských lokalitách. Ve stejné sezóně jsem v areálu pivovaru našel i kriticky ohroženou protěž žlutobílou (*Pseudognaphalium luteo-album*), jejíž lokality ze synantropních stanovišť v posledních letech značně přibývají. ■

Daniel Papež

Bc. Věra Kafková¹, Mgr. František Lamla², Mgr. Veronika Kalníková, Ph.D.³, Mgr. Petr Koutecký, Ph.D.⁴, doc. Ing. Radomír Řepka, Ph.D.⁵, Mgr. Daniel Papež⁶

¹ Katedra botaniky PřF UP v Olomouci, verkaf@post.cz

² Vlastivědné muzeum v Olomouci, lamla@vmo.cz

³ Správa CHKO Beskydy, RP Moravskoslezské, veronika.kalnikova@aopk.gov.cz

⁴ Katedra botaniky PřF JU, České Budějovice, kouta@prf.jcu.cz

⁵ Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, Mendelova univerzita v Brně, repka@mendelu.cz

⁶ Katedra botaniky PřF UK, Praha, danielpapez@email.cz